

UN Bulletin

časopis OSN v České republice

12/2006

Foto: OSN/Milton Grant

Jsem přesvědčen, že globální problémy musíme řešit mnohostrannou spoluprací všech. Jedinou odpovědí na hlavní výzvy současného světa musí být Organizace spojených národů.

Kofi Annan, odcházející generální tajemník OSN

Foto: Michal Broža

V noci z 31. prosince 2006 na 1. ledna 2007 předá Kofi Annan úřad generálního tajemníka svému nástupci Pan Ki-munovi. Mnohé se ve světě za deset nesnadných let, kdy stál v čele OSN, změnilo. Ubylo konfliktů mezi státy, řada občanských válek byla ukončena, epidemii AIDS se sice nepodařilo zastavit, svět ji ale začal brát s vážností, jakou zasluhuje, státy se v OSN zavázaly ke splnění rozvojových cílů tisíciletí i k odpovědnosti za ochranu obyvatelstva před nejhoššími zločiny, včetně genocidy. Přibýly ale také nové výzvy a některé staré se vyhroutil.

Úlohu Kofiho Annana v čele OSN jistě nejlépe zhodnotí historie. S jistotou můžeme ale již dnes říci, že se stal jedním z nejvýraznějších generálních tajemníků. Přesvědčený multilateralista, neúnavný reformátor, obhájce práv chudých a bezmocných, tvrdý zastávce OSN.

Jménem organizací OSN v ČR vzdáváme hold muži, který byl v uplynulých deseti letech symbolem a tváří OSN. Přejeme Kofimu Annanovi hodně štěstí v jeho dalším, jistě aktivním životě.

AIDS: Konec v nedohlednu

Světový den boje proti AIDS připomínáme 1. prosince od roku 1988. V posledních letech se stal každoročním milníkem globální kampaně, jejímž cílem je zvyšování povědomí, odstraňování předsudků, mobilizace finančních prostředků a podpora osobní angažovanosti. Za společné téma byla letos zvolena ODPOVĚDNOST.

„Onemocnění AIDS za posledních 25 let, kdy byl hlášen první případ, změnilo svět. Od té doby si AIDS vyžádal 25 milionů lidských životů, virem HIV bylo infikováno dalších 40 milionů. Onemocnění je celosvětově hlavní příčinou úmrtí mužů i žen ve věku 15 až 59 let. AIDS se stal největší hrozbou současnosti,“ říká ve svém letošním poselství generální tajemník OSN Kofi Annan.

„Příliš dlouho se svět tento problém snažil popřít. Postoje se však za posledních deset let změnilly. AIDS začal být brán s vážností, jakou zasluhuje. Potřebné fondy přicházejí jako nikdy v minulosti, lidé mají nesrovnatelně lepší možnosti antiretrovirální léčby a několika zemím se daří epidemii omezovat, což se v minulosti také nikdy nestalo. Celkový počet infikovaných se však nesnižuje, proto musíme mobilizovat politickou vůli na všech úrovních víc než kdy dříve,“ pokračuje Annan ve svém poselství.

Podle Annana je proces nezbytné globální reakce proti AIDS v pohybu. Nyní však nesmíme riskovat, že ztratíme, čeho jsme již dosáhli. Je čas splnit

Pokračování na str. 3

Obsah čísla

- 2 **Knihovna IC OSN:
Filmy IRIN**
- 3 **AIDS:
Epidemie nadále postupuje**
- 4 **V Nairobi o změně klimatu**
- 5 **Kofi Annan: Klima se mění.
Dokážeme to také?**
- 6 **Reforma:
Rozvojová činnost
OSN jinak**
- 7 **Zpráva o lidském
rozvoji 2006**
- 8 **Kofi Annan:
Pět ponaučení z deseti let
vedení Spojených národů**

UNbulletin

Editor

Michal Broža

Vydavatel

Informační centrum OSN v Praze

Objednávky

IC OSN, nám. Kinských 6

150 00 Praha 5

Tel: (+420) 257 199 831-2

Fax: (+420) 257 316 761

E-mail: unicprg@osn.cz

www.osn.cz

UNbulletin je časopis OSN v České republice.

Možno objednávat také elektronickou verzi časopisu.

Vychází zpravidla jednou za měsíc, je distribuován bezplatně.

Ev. č. MK ČR E 14551

Tištěno na recyklovaný papír.

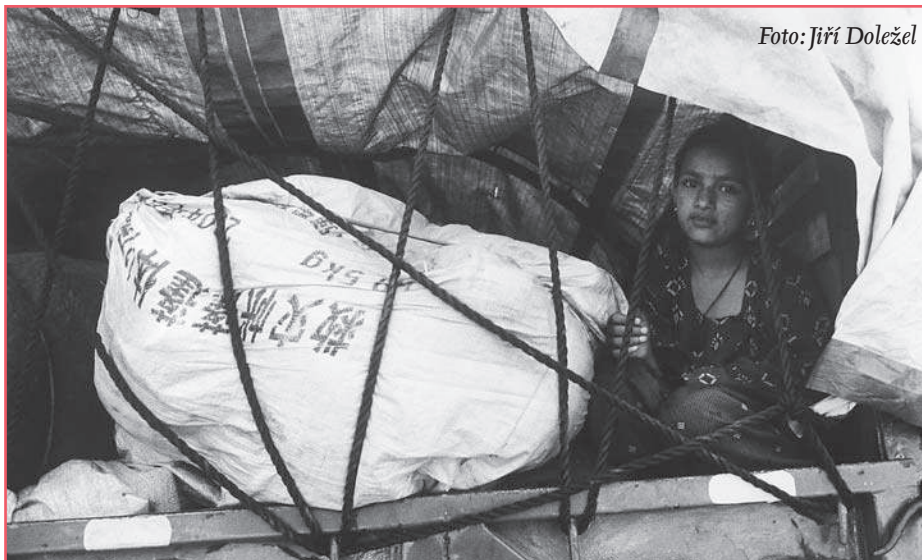

Foto: Jiří Doležal

Zastoupení Úřadu Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky (UNHCR) v České republice uděluje každoročně v rámci soutěže Czech Press Photo zvláštní cenu za fotografii zachycující problematiku uprchlíků. V letošním roce byla udělena Jiřímu Doležalovi za sérii fotografií „Po zemětřesení: Pákistán“. Gratulujeme!

Dokumentární filmy IRIN: Humanitární krize, o nichž se nemluví

V knihovně IC OSN nyní najdete zajímavou kolekci krátkých dokumentárních filmů, které upozorňují na méně známé humanitární krize ve světě. Filmy jsou v původním znění v angličtině nebo s anglickými titulky a zájemci je mohou shlédnout v otvíracích hodinách knihovny. Více informací o filmech najdete na: <http://www.irinnews.org/film>

IRIN (*Integrated Regional Information Network*) je součástí Úřadu OSN pro koordinaci humanitárních záležitostí. Jeho hlavní činností je zpravodajství ze subsaharské Afriky, Blízkého východu a Střední Asie pro potřeby humanitárních organizací. Zpravodajský servis IRIN je editorsky nezávislý a zpravodajství nemusí odrážet oficiální pohled OSN.

Otroci drahokamů: Dětská práce v Tanzánii (2006, 15 min.)

Gem Slaves: Tanzanite's Child Labour

Mererani v severní Tanzánii je jediné místo na zemi, kde jsou těženy tanzanity. Ačkoli roční těžba dosahuje hodnoty 300 milionů USD, obyvatelé města žijí v zoufalé chudobě. Na těžbě se podílejí i děti, které vykonávají ty nejtěžší práce. Každý den tisíce z nich riskují své životy ve špatně vybudovaném dole. Jejich odměnou je jedno nuzné jídlo denně. Navzdory snahám o zastavení této činnosti žene celosvětová poptávka po tanzanitech tyto děti znovu a znovu do podzemí.

Ze severu na jih: Súdánští vysídleníci míří domů (2006, 15 min.)

From North to South: Sudan's Displaced Head Home

Když Súdánské frakce v lednu 2005 podepsaly mírovou dohodu, miliony obyvatel z jihu, kteří své domovy opustili ze strachu z války, začaly plánovat dlouhou cestu domů. Doma na ně ale čeká tvrdá realita regionu, který postrádá řízení a je zcela zničen válkou.

Stíny míru – Život po LRA (2006, 15 min.)

The Shadows of Peace: Life after the LRA

Do severní Ugandy se znovu vrátil mír. Po dvou desetiletích konfliktu, vysídlování a traumatu je ale nynější cesta k míru stejně náročná jako válka sama.

Následky zemětřesení v Pákistánu (2006, 13 min.)

Aftershock – Rebuilding After the Earthquake

8. října 2005 v 8:52 ráno otřáslo severním Pákistánem masivní zemětřesení. Odhadem 73 tisíc lidí zemřelo a více než 2 miliony ztratily domovy. Šest měsíců po otřesu začaly pákistánské úřady přesunovat lidi ze zimních táborů zpět do jejich domovů, aby mohli začít znovu žít. Domy, školy i infrastruktura jsou ale velmi poškozeny nebo úplně zničeny.

AIDS: Konec v nedohlednu

Pokračování ze str. 1

všechny sliby, které byly učiněny. Každý prezident, každý premiér, poslanec, všichni politici se musí rozhodnout a také deklarovat, že nenechají AIDS devastovat obyvatelstvo.

Odpovědnost se však nevztahuje pouze na ty, kteří ve svých rukách třímají politickou moc. Týká se nás všech. Všichni musíme dostat AIDS ze stínu a nahlas říkat, že mlčení znamená smrt, zdůraznil Kofi Annan.

AIDS je dnes problémem nejen zdravotním, ale i ekonomickým a rozvojovým, sociálním, kulturním, i problémem bezpečnostním. Především je ale nutné jej chápat jako problém politický. Je zapotřebí dostat ho přímo do první politické ligy jak na úrovni státní, tak globální. Jinak se s epidemií nevyrovnáme. Hovoříme-li o dlouhodobé strategii v potírání AIDS a její udržitelnosti, mluvíme o příštích minimálně patnácti až dvaceti letech. Konec AIDS je stále v nedohlednu, varuje šéf Společného programu OSN pro AIDS (UNAIDS) Peter Piot.

Foto: worldaidscampaigning.info

Údaje o vývoji epidemie v ostatních
regionech světa i v České republice:
www.osn.cz/aids

Nová čísla o HIV/AIDS: Tři miliony obětí v roce 2006

AIDS je nadále na vzestupu, počet infikovaných i nemocných na celém světě roste. Vyplývá to z nejnovějších údajů Společného programu OSN pro AIDS (UNAIDS) a Světové zdravotnické organizace (WHO). HIV pozitivních lidí je nyní na světě 39,5 milionu. Z toho 2,3 milionu jsou děti mladší 15 let. V letošním roce bylo nově infikováno 4,3 milionu osob, 65% z nich ve státech subsaharské Afriky. Nejvýrazněji se epidemie šíří ve Východní Evropě a Střední Asii, kde ve srovnání s rokem 2004 došlo k více než sedmdesátiprocentnímu nárůstu počtu nově infikovaných HIV. Počet obětí AIDS jen za letošní rok dosáhl téměř 3 milionů. To jsou hlavní čísla ze zprávy *AIDS Epidemic Update 2006*, publikované v listopadu 2006.

V regionu Západní a Střední Evropy přispívá k růstu počtu HIV pozitivních také fakt, že antiretrovirální léčba prodlužuje život infikovaným a nemocným AIDS. Počet nových nálezů virem HIV je v porovnání s ostatními regiony světa relativně nízký.

Západní a Střední Evropa

Počet HIV pozitivních lidí je nyní 750 tisíc. V západní části regionu je hlavním způsobem přenosu heterosexuální styk (56 procent případů), přibližně jedna třetina připadá na homosexuální sex. Tři čtvrtiny případů infekce mezi heterosexuálními partnery připadají na imigranty. UNAIDS upozorňuje, že prevence, léčba a péče musí být uzpůsobeny tak, aby se dostaly i k této skupině lidí.

Ve srovnání se zbytkem kontinentu je rozsah epidemie ve Střední Evropě malý. Pouze ve čtyřech zemích došlo k nárůstu nových případů HIV o více než 100 lidí. V České republice je hlavním způsobem přenosu nechráněný sex mezi homosexuály, uvádí zpráva UNAIDS.

Východní Evropa a Střední Asie

Epidemie AIDS se zde šíří nejrychleji ze všech regionů. Za poslední dva

roky došlo k více než 70 procentnímu nárůstu počtu HIV pozitivních. Těch je přibližně 1,7 milionu, dvacetkrát více než před necelými deseti lety. Nejvyšší míru výskytu v regionu vykazuje Ukrajina, 1,5%. To představuje téměř 370 tisíc HIV pozitivních lidí.

V Rusku zaznamenali v roce 2005 více než 35 tisíc nových případů HIV. Celkový počet dosud infikovaných dosáhl téměř 350 tisíc. Toto číslo ale odráží jen ty, kteří byli testováni. Skutečný odhad je podle UNAIDS mnohem vyšší, až 940 tisíc ke konci roku 2005. Většina z nich jsou mladí ve věku 15 až 30 let. V Rusku a na Ukrajině žije přibližně 90% všech HIV pozitivních regionu.

V subsaharské Africe je u žen mnohem větší pravděpodobnost nákazy HIV než u mužů. Ženy jsou zároveň ve většině případů těmi, kdo se starají o nemocné a infikované.

Subsaharská Afrika

Hlavní břemeno epidemie AIDS leží na tomto regionu. Dvě třetiny všech HIV pozitivních – 24,7 milionu – žijí právě zde. Jen letos přibýlo 2,8 milionu nových případů HIV, na následky AIDS zemřely v roce 2006 více než dva miliony lidí. To je více než 70 procent všech případů úmrtí ve světě v souvislosti s AIDS.

Situace v dostupnosti antiretrovirální léčby se rapidně zlepšila. V průběhu roku 2006 ji měl k dispozici více než jeden milion lidí. To je desetkrát více než v roce 2003. Potřeby jsou ale stále mnohem vyšší. Pro více než 75 procent ze zhruba 4,6 milionu těch, kteří ji potřebují, zůstává antiretrovirální léčba nedostupná.

Nejhorší situace je na jihu regionu. V jižní Africe žije 32 procent HIV pozitivních celého světa. Na tuto oblast připadá téměř 35 procent všech úmrtí následkem AIDS. Nejvyšší míra výskytu HIV/AIDS na světě je ve Svazijsku: infikováno je 33,4 procenta populace. Podobně kritická situace je v Botswaně, Lesothu a Namibii, kde je prevalence 20 – 24 procent.

V Nairobi o změně klimatu

Vhlavním městě Keni proběhla v listopadu Konference OSN o změně klimatu. Do Nairobi se sjelo více než šest tisíc delegátů ze 178 zemí, mezi nimi více než sto ministrů, dvě hlavy států a generální tajemník OSN. Diskutovali o obecných otázkách globálních změn klimatu i o hledání tržních mechanismů na omezení emisí karbonu a další spolupráci v rámci Kjótského protokolu, jehož platnost vyprší na konci roku 2012.

Zasedání v Nairobi bylo dvanáctou konferencí 189 signatářských zemí Rámcové úmluvy OSN o změně klimatu (UNFCCC) a druhým setkáním 166 zemí Kjótského protokolu.

Zástupci států přijali na konferenci řadu opatření na pomoc rozvojovým zemím, aby byly schopny čelit následkům globálního oteplování. K dohodě došlo také v otázce řízení tzv. Adaptačního fondu, který v rámci Kjótského protokolu bude podporovat konkrétní aktivity v rozvojových zemích. Vyspělé země mohou díky investicím do projektů udržitelného rozvoje v chudých zemích generovat obchodovatelné emisní kredity.

Země se také dohodly jak v budoucnu postupovat ve snižování emisí skleníkových plynů po roce

2012, kdy vyprší platnost Kjótského protokolu. Ten stanoví právně závazné omezení emisí ve 35 vyspělých zemích v letech 2008 – 2012.

Na konferenci zaznělo, že globální emise skleníkových plynů je nutné snížit na co nejnižší hodnoty, konkrétně o více než polovinu úrovně emisí z roku 2000. „Jen tak se lze vyhnout nebezpečným změnám klimatu“, řekl výkonný tajemník Rámcové úmluvy OSN o změně klimatu Yvo de Boer.

Hlavním tématem jednání byla schopnost světa přizpůsobit se následkům změny klimatu. Mezi ně patří časté povodně, sucha nebo zvýšená hladina moří.

„Jsme svědky výrazného posunu v nazírání problematiky klimatických změn. Dosud byla spojována pouze s výdaji na rozvoj. Země ji ale začínají vnímat jako příležitost ke zvýšení ekonomického růstu udržitelnými prostředky,“ řekl Yvo de Boer. Dodal, že rozvoj trhu s emisními kredity umožní získat prostředky, díky nimž bude možné reagovat na změny klimatu.

Další kolo jednání stran Kjótského protokolu v rámci OSN se bude konat na jaře příštího roku v německém Bonnu.

Jestli dosud stále existují pochyby o nutnosti řešit problém změny klimatu, dvě zprávy z minulého týdne by měly svět konečně vyburcovat. Za prvé – podle nejnovějších údajů, které dostala OSN k dispozici, nadále stoupají emise skleníkových plynů v hlavních průmyslových zemích. Za druhé – studie bývalého hlavního ekonoma Světové banky, sira Nicholase Sterna z Velké Británie, označila klimatické změny za „největší a nejrozsáhlejší selhání trhu v historii“. Podle této zprávy může dojít až k dvacetiprocentnímu poklesu světového hospodářství a následné ekonomické a sociální krizi srovnatelné se světovými válkami a velkou hospodářskou krizí z 30. let 20. století.

Vědci nepochybují

Vědecký konsensus je dnes jasný a nezvratný. Řada vědců, kteří k této otázce dlouho přistupovali spíše obezřetně, nyní potvrzují, že globální oteplování dosáhlo nebezpečné úrovně.

K podobnému názorovému posunu dochází i mezi ekonomy. Mnozí dříve spíše opatrní analytici zdůrazňují, že bude mnohem méně nákladné omezit emise nyní, než splácet následky nynější nečinnosti později. Pojišťovnám každoročně rostou výdaje na kompenzace pojistných událostí způsobených extrémním počasím. Představitelé korporací a průmyslových podniků stále častěji označují fenomén klimatických změn za obchodní riziko. Těch několik skeptiků, kteří nadále o změně klimatu šíří pochybnosti, jsou dnes již zcela mimo obraz.

Zelené investice do energetických sítí

V keňské metropoli Nairobi proběhla důležitá konference o klimatických změnách. V sázce je skutečně mnoho. Důsledky klimatických změn se mohou projevit prakticky ve všech sférách lidského života. Přímý vliv mohou mít i na oblast míru a bezpečnosti. Až příliš často je však tato otázka považována pouze za problém životního prostředí, ačkoli by měla být součástí širší rozvojové a ekonomické agendy. Dokud neuznáme všeobecnou povahu této hrozby, nebude naše reakce na ni dostačující.

Budeme se umět přizpůsobit následkům změny klimatu?

Foto: Michal Broža

Foto: Michal Broža

Klima se mění. Dokážeme to také?

Kofi Annan

Ministři životního prostředí jednotlivých států často a neúnavně mobilizují svět k činnosti. Jejich kolegové ve vládě – ministři financí, dopravy, průmyslu ale i obrany a zahraničí – se ale této debatě neúčastní. To by se mělo změnit. Měli by se začít o klimatické změny živě zajímat. I oni by měli přemýšlet o „zeleném“ rozměru masivních investic do energetických sítí, které budou nutné k uspokojení stále rostoucí celosvětové poptávky po energiích v příštích 30 letech.

Nebezpečí, ale i příležitost

Hrozivé scénáře, které mají za cíl šokovat svět a přimět ho k akci, vyvolávají často zcela opačný efekt. Bylo tomu tak často i s klimatickými změnami. Měli bychom mluvit nejen o nebezpečích, ale i o příležitostech, které tento fenomén přináší. Trh s emisními kredity dosáhl letos objemu 30 miliard USD. Jeho potenciál ale zůstává zdaleka nevyužit. Kjótský protokol je nyní plně funkční, stejně tak i tzv. mechanismus čistého rozvoje (*Clean Development Mechanism*). Ten by mohl rozvojovým zemím vynést až 100 miliard dolarů.

Podle Sternovy studie je pravděpodobné, že roční obrat trhu s energetickými produkty s nízkým obsahem karbonu dosáhne do roku 2050 úrovně 500 miliard USD. Je znepokojující, že energeticky efektivní technologie a know-how, které již dnes máme, nejsou využívány častěji. Přitom jde o všeobecně prospěšný přístup, který způsobuje menší zne-

Foto: OSN

čištění, méně oteplování, přináší více elektrické energie i větší výkon. Nízké emise nemusejí nutně znamenat nízký ekonomický růst. Úspory pak mohou být využity na rozvoj solární a větrné energie a dalších alternativních zdrojů.

Snahy o snižování emisí nesmí zastítnit nutnost přizpůsobit se klima-

tickým změnám. To bude vzhledem k současné masivní akumulaci karbonu nelehký úkol. Nejchudší země světa, zejména v Africe, nejsou schopny vyrovnat se se zátěží, na jejímž vzniku měly jen malý podíl. Budou proto potřebovat mezinárodní pomoc, aby nebyla zmařena jejich snaha o splnění rozvojových cílů tisíciletí.

Dokážeme reagovat?

Ke změně kurzu je ještě čas. Nesmíme se bát voličů ani podceňovat jejich ochotu k rozsáhlým investicím a dlouhodobým změnám. Lidé si přejí vypořádat se s hrozbou klimatických změn a jsou nakloněni bezpečnějšímu a rozumnějšímu modelu rozvoje. I podnikatelská sféra je v této oblasti připravena udělat více a pouze čeká na vhodné stimuly. Konference v Nairobi může a musí přispět k výraznému posunu. Musí vyslat jasný a důvěryhodný signál, že politici na celém světě berou klimatické změny vážně. Otázka nezní, zda ke klimatickým změnám skutečně dochází, ale zda se v zájmu řešení této naléhavé hrozby dokážeme sami dostatečně rychle změnit.

Příběh uprchlíka První cena pro Alici Szczepanikovou a Petra Balleka

Vedoucí mise UNHCR v České republice Herman Stuurwold v prostorách Domu OSN v Praze vyhlásil 7. prosince výsledky IX. ročníku novinářské soutěže Příběh uprchlíka. Ceny byly uděleny v kategoriích tištěných médií a televizních příspěvků.

První cenu v kategorii tištěných médií získala Alice Szczepaniková za dlouhodobé úsilí o medializaci tématu uprchlictví a migrace v českém tisku, zejména pak za texty zveřejněné v Literárních novinách a časopisu PŘES na konci loňského roku. V kategorii televizních příspěvků první cenu porota udělila

Třetí cenu v kategorii tištěných médií přebírá za zpravodaj Asociace uprchlílů v ČR Natalie Sudoryk.

Foto: UNHCR

Petru Ballekovi za reportáž "Na cestě" odvysílanou v rámci pořadu Proti srsti na TV Prima v březnu

t. r. Reportáž Petra Balleka, který v současnosti působí v redakci publicistiky TV Nova, podrobně ilustruje byrokratické překážky integrace rodiny kazašských Ujgurů v Čechách.

Druhou cenu v kategorii tištěných médií získal Robert Břešťan za článek "Vnitro využívá uprchlíky a neplatí jim", který vyšel v dubnu 2006 v Hospodářských novinách. Třetí cenu v této kategorii porota složená z odborníků na média udělila Asociaci uprchlílů v České republice za systematický přístup k prezentování textů zabývajících se uprchlíky.

Reforma: Návrh nové strategie rozvojové činnosti OSN

Současný styl práce OSN v rozvojových zemích je rozdrobený, nedostatečně strukturovaný a ve svém důsledku málo efektivní. V řadě zemí působí až deset různých programů a agentur OSN, v některých dokonce dvacet i více. Taková situace je neudržitelná. Rozvojové

programy OSN jsou roztržštěné a administrativní náklady zbytečně vysoké.

Z této situace vycházela pracovní skupina, která byla na začátku roku pověřena úkolem vypracovat návrh na restrukturalizaci řízení činnosti OSN v oblasti rozvoje. Ve zprávě, kterou skupina předložila 9. listopadu 2006 generálnímu tajemníkovi a Valnému shromáždění OSN, její členové říkají: „Navrhujeme směšlý, ale realistický plán. Jeho cílem je dobré řízení, dostatečné financování a v konečném výsledku efektivnější práce OSN," říkají shodně tři spolupředsedové pracovní skupiny, premiéři Mozambiku, Norska a Pákistánu.

Předložený plán počítá s tím, že činnost všech organizací, programů a agentur OSN v jednotlivých zemích musí být jednotně řízena jedním koordinátorem. OSN bude fungovat jako jeden „country team“ se společným rozpočtem.

Rada pro udržitelný rozvoj

Dohledem nad činností národních týmů OSN má být pověřena Rada pro udržitelný rozvoj (Sustainable Development Board). V ní by měli působit

členové řídicích výborů Rozvojového programu OSN (UNDP), Populačního fondu OSN (UNFPA) a Dětského fondu OSN (UNICEF). UNDP by se ujal celkového vedení a řízení činnosti národních týmů. Šéf UNDP by se současně stal koordinátorem rozvojové pomoci (UN Development Coordinator) a za svou činnost by byl odpovědný Radě pro udržitelný rozvoj.

Na otázku, zda navrhované změny nejsou příliš radikální, odpovídá norský premiér Jens Stoltenberg, že „nejradikálnější by bylo nedělat nic. Z hlediska současných výzev a problémů jsou struktury OSN již nevyhovující. Necháme-li organizaci takovou, jaká je, necháme ji pouze sloužit krátkodobým národním zájmům.“

Doporučení pracovní skupiny pro jednotnou koordinaci rozvojových činností OSN vycházejí z dřívějších reformních návrhů současného generálního tajemníka Kofi Annana. Valné shromáždění se jimi bude zabývat příští rok.

Více informací a celá zpráva pracovní skupiny je ke stažení na internetu: <http://www.un.org/events/panel>

Foto: Michal Broža

Zpráva o lidském rozvoji 2006

Za vodu platí nejvíce ti, kdo si ji nejméně mohou dovolit

Propast mezi bohatými a chudými státy se nadále prohlubuje, lidský rozvoj v subsaharské Africe stagnuje, v ostatních regionech se zrychluje. To je hlavní závěr nově Zprávy o lidském rozvoji (*Human Development Report, HDR*). Ta letošní je zaměřena na globální krizi zdrojů vody a související problémy chudoby. Zveřejněna byla v listopadu 2006.

Drahá voda pro chudé

V chudinských čtvrtích v keňském Nairobi platí lidé za litr vody přibližně pětkrát až desítkrát více než bohatší lidé žijící ve stejném městě v lepších čtvrtích. Nejchudší domácnosti v Nikaragui nebo na Jamajce utratí více než deset procent svých příjmů právě za vodu. Ve Velké Británii jsou to v průměru tři procenta rodinného rozpočtu, a to je považováno za velkou zátěž. Více než miliarda lidí ale vůbec k nezávadné pitné vodě nemá přístup, nebo si nemohou dovolit za dodávky platit.

Proč platí chudí více?

K bohatším lidem se voda běžně dostává od jednoho dodavatele. V chudinských čtvrtích, kde není rozvodná síť, se ale na zásobování vodou podílí celá řada dodavatelů: veřejné pumpy, prodejci, dopravci, nosiči. Prodejci často vodu získávají z obecních zdrojů. Cena ale roste s tím, jak se voda dostává přes jednotlivé články dodavatelského řetěz-

Foto: OSN

37 konfliktů, více než 200 smluv

Navzdory zprávám o rostoucím napětí a hrozícím válkám o vodu je situace spíše opačná. Spolupráce při správě vodních zdrojů, které překračují hranice států, je častá a přináší pozitivnější výsledky, než se všeobecně míní.

Za posledních padesát let došlo k 37 konfliktům mezi státy, které se týkaly zásob vody. Všechny, s výjimkou sedmi, se odehrály na Blízkém východě. Za stejné období bylo také uzavřeno více než 200 mezinárodních smluv upravujících vztahy států při správě společných zdrojů vody.

Nutnost spolupráce v této oblasti je neoddiskutovatelná. V roce 2025 budou přibližně tři miliardy lidí žít v oblastech, které se budou potýkat s nedostatkem vody. Zprávy o možných válkách o vodní zdroje ale pouze odvádějí pozornost od skutečného problému, který s nedostatkem vody souvisí. Tím je chudoba a nerovnost.

ce ke spotřebitelům a v konečné fázi je desetkrát i dvacetkrát vyšší než od primárního dodavatele.

Největší propast v zásobování vodou je mezi městy a venkovskými oblastmi. Důvody jsou nejen ekonomické, ale i politické. Voličská základna je na venkově pro politiky mnohem méně zajímavá než ta bohatší městská. Na venkovském trhu se pak více prosazuje soukromý sektor, protože veřejné zdroje míří jinam.

Kolik se v současnosti vynakládá na zásobování vodou?

Oblast zásobování vodou trpí v mnoha zemích chronickým nedostatkem financí. Veřejné výdaje činí většinou méně než 0,5% HDP. Výdaje na zbrojení jsou ale často mnohonásobně vyšší. Například v Etiopii desetkrát převyšují výdaje určené na zásobování vodou. V Pákistánu je to dokonce téměř padesátkrát více.

Propast mezi bohatými a chudými roste

Zpráva o lidském rozvoji hodnotí kvalitu života v jednotlivých zemích pomocí tzv. „indexu lidského rozvoje“ (*Human Development Index, HDI*). Ten je kombinací nejen ekonomických, ale i celé řady sociálních ukazatelů, jako je například očekávaná délka života, přístup ke vzdělání, porodní úmrtnost, přístup k nezávadné pitné vodě, zdravotní péči, a podobně.

V Norsku nejlépe, v Nigeru nejhůře

Žebříček nejvyspělejší a nejchudší země měřený podle kvality života se oproti loňskému roku nezměnil. Nejlépe si žijí lidé v Norsku, nejhůře v Nigeru. Norové jsou přibližně 40 krát bohatší než Nigeřané a žijí téměř dvojnásobně dlouhý život.

Za Norskem jsou na čele žebříčku Island, Austrálie, Irsko, Švédsko a Kanada. Naopak na samém konci jsou kromě Nigeru Guinea Bissau, Burkina Faso, Mali a Sierra Leone.

Ze středoevropských států si nejlépe žijí lidé ve Slovinsku (27. místo v pořadí indexu lidského rozvoje), následuje Česká republika (30.), Maďarsko (35.), Polsko (37.) a Slovensko (42.).

Zničující vliv AIDS

Očekávaná délka života je dnes podle HDR v subsaharské Africe nižší než byla před třemi desítkami let. Z 31 zemí, které jsou na samém konci žebříčku lidského rozvoje, je 28 ze subsaharské Afriky. V těchto státech se lidé dožívají v průměru pouhých 46 let. To je o 32 let méně než je očekávaná délka života ve vyspělých zemích. Autoři zprávy uvádějí, že z velké míry je to vlivem HIV/AIDS.

V roce 2006 byly s podporou UNDP vydány čtyři národní/regionální zprávy o lidském rozvoji: Asie a Pacifik, Chile, Nigérie a Libérie.

Více informací na internetové stránce HDR: <http://hdr.undp.org/>

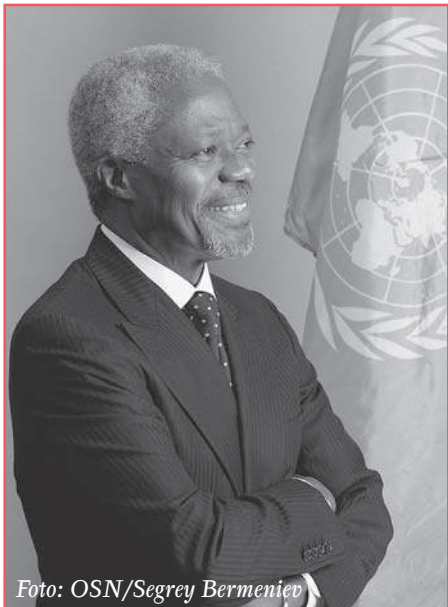

Foto: OSN/Segrey Bermeiev

Pět ponaučení Kofi A. Annan

nit zdroje této planety, které patří současně nám i jim. Každý den nečinnost proti změně klimatu znamená vyšší náklady pro naše děti.

Chudoba

Za druhé: Všichni jsme odpovědní za blahobyt nejen svůj, ale i těch druhých. Stabilita každé společnosti závisí také na míře solidarity. Je nereálné, aby se obrovské výhody a prospěch z globalizace dostávaly jen k některým lidem, zatímco miliardy ostatních zůstanou žít v nejhorší bídě, nebo do ní budou uvrženy. Všem obyvatelům planety musíme dát minimálně příležitost k dosažení podílu na naší prosperitě.

Lidská práva a vláda zákona

Za třetí: Bezpečnost i prosperita přímo závisí na respektu k lidským právům a vládě zákona. Různorodost vždy obohacovala lidský život a různé skupiny lidí se od sebe navzájem učily. Pokud ale chceme žít v míru, musíme zdůrazňovat to, co nás spojuje: společné lidství a potřebu lidské důstojnosti a práv, která chrání zákon.

To je důležité i pro rozvoj. Lidé, ať už jsou to cizinci nebo domáci, budou raději investovat za situace, kdy jsou respektována jejich základní práva a mají jistotu, že jim bude spravedlivě měřeno podle zákona. Stejně tak si potřebnou podporu získá taková politika rozvoje, která bere v potaz potřeby těch, kteří rozvoj nejvíce potřebují.

Podle pravidel a zákonů také spolu musejí vzájemně jednat státy. Nikde na světě nestrádají lidé z přebytku vlády zákona. Strádání je naopak spojeno s jeho nedostatkem. Týká se to i mezinárodního společenství. A to se musí změnit.

Odpovědnost

Moje čtvrté ponaučení proto zní: všechny vlády musejí být odpovědné za své vlastní jednání, a to jak na mezinárodní, tak i na národní úrovni. Každý stát musí brát ve svém jednání ohled na jiné státy, jichž se to může dotýkat.

Současná situace je taková, že chudé a slabé státy je snadné držet na uzdě. Potřebují totiž zahraniční pomoc. Velké a mocné státy, jejichž jed-

nání významným způsobem ovlivňuje ostatní, mohou být usměrňovány jen svými vlastními občany.

Lidé a instituce v mocných státech tak mají výjimečnou odpovědnost, aby přihlíželi ke globálním názorům a zájmům. A dnes musí vzít v úvahu i tzv. nestátní aktéry. Státy na globální výzvy nestačí samy. Potřebují stále více pomoci od nekonečného množství různých spolků, ve kterých se lidé sdružují dobrovolně i kvůli výdělku, nebo jen proto, aby společně přemýšleli o světě a jak ho změnit.

Funkční globální systém

Jak mohou státy vzájemně ovlivňovat své jednání? Jedině prostřednictvím multilaterálních institucí. Mé poslední ponaučení proto zní, že tyto instituce musí být postaveny na férových a demokratických základech a poskytovat chudým a slabým alespoň základní vliv na činnost bohatých a mocných.

Rozvojové státy potřebují silnější hlas v mezinárodních finančních institucích. Jejich rozhodnutí totiž mohou být pro lidi v těchto zemích otázkou života a smrti. V Radě bezpečnosti musí usednout noví stálí či dlouhodobí členové. Současné složení Rady odpovídá realitě poválečného, nikoli současného světa.

Všichni členové Rady bezpečnosti zároveň musejí přijmout odpovědnost, která vyplývá z privilegia jejich členství. Rada není arénou k prosazování národních zájmů. Je řídicím výborem našeho stále ještě nezralého globálního bezpečnostního systému.

Lidstvo dosud nikdy v dějinách tolik nepotřebovalo funkční globální systém. Ze zkušeností víme, že tento systém nefunguje dobře, jsou-li jeho členové rozdělení a bez pevného vedení. Potřebujeme proto jednotu, prozíravé vedení a angažmá všech důležitých hráčů. Světoví lídři, dnešní i budoucí, mají obrovskou zodpovědnost. A lidstvo musí vidět, že se podle toho chovají.

Článek vychází z posledního významného veřejného projevu Kofiho Annana ve funkci generálního tajemníka. Independence, USA, 11. prosince 2006

Když jsem téměř před padesáti lety poprvé přijel jako student z Afriky do Spojených států, bylo toho hodně, co jsem se musel naučit. Mimo jiné i to, že nosit klapky na uších, když je venku mínus patnáct, není nic výstředního. Celý další můj život byl zasvěcen učení. Proto bych teď i já rád předal něco ze svých zkušeností, které jsem získal během deseti let ve funkci generálního tajemníka OSN. Věřím, že pro společenství národů budou ponaučením, aby dokázalo čelit výzvám 21. století.

Bezpečnost

Za první: V dnešním světě jsme všichni odpovědní za bezpečnost těch druhých. Žádný stát nemůže zajistit svou bezpečnost tím, že bude usilovat o převahu nad ostatními. Hrozbám jako jsou zbraně horomadného ničení, změny klimatu, globální pandemie nebo mezinárodní terorismus můžeme čelit pouze společným úsilím o zajištění bezpečnosti pro všechny.

Společnou odpovědnost máme i za ochranu lidí před genocidou, etnickými čistkami a zločiny proti lidskosti. Na loňském summitu OSN se k tomu zavázaly všechny členské země. Avšak ve světle zabíjení, znásilňování a hladovění, jehož jsme svědky v Dárfúru, zůstávají takové doktríny pouhou rétorikou, dokud nebudou mocní, kteří mají moc k efektivní intervenci, připraveni převzít odpovědnost. Využít k tomu musí na prvním místě politikou a ekonomickou sílu a v poslední instanci i sílu vojenskou.

Vůči budoucím generacím musíme být odpovědní i tím, že budeme chrán-